

BUDAPESTI DOLGOK

BUDAPEST a legelső magyar város, a magyar főváros. Alighogy leírom ezt a mondatot, mely különben sem különöset, sem újat nem mond, semmi olyat nem fejez ki, ami ne lenne benne az iskolakönyvekben és a lexikonokban — rögtön kételkedés támad bennem. Csakugyan az-e? A magyar elme az ország fővárosának tudja ugyan Budapestet, de a magyarok szívében van-e annyi helye, amennyit megérdemel? Mintha a legtöbben inkább „székesfőváros“, mint főváros névvel illethetnék hajlamaik szerint. Székesfőváros — ez a szó hivatalokra, hatóságokra, állami és gazdasági életre utal. Főváros, — ennek a szónak valahogy többet kellene kifejeznie. Budapest középpontja az ország életének és szervezetének, de alig-alig középpontja a honfitársak érzelmeinek, tájak, városok iránt érzett ragaszkodásának és szemetének. A budapesti ember... megint kételkedés támad bennem. Van-e budapesti ember? Nem csak budapesti lakosok vannak-e, budapesti illetőségű vidékiek? A múltkoriban megcsodáltam valakit, akinek; szülei és nagyszülei mindkét ágon Budapesten születtek. Az efféle budapesti törzsközség igen ritka. Mindez nincs egészen jól így. Nincs jól az, hogy az aszfalt szót a mindenféle rangú publicisztika végérvényesen kicsinylő hangsúllyal írja le mindig. Hiszen a pesti aszfalt és a kockakő éppannyira értékes, porló emlékeket takar, mint egy kripta fedőköve. Sokszor gondoltam arra, milyen kár, hogy Budapesten, az otthonuk szerint vidékiesen visszavonuló, utcai életük szerint amerikaiasan vagy inkább berliniesen törtető emberek e városában, nem alakult ki a városban nézelődő, talán haszontalan, de rokonszenves lődörgőknek az a fajtája, amelyet a párizsi f l a n e u r-nek nevez. Az ilyenek szokták felfedezni egy városban azt, ami csakugyan érdemes a felfedezésre. Krúdyban járt közöttünk egy ebből a fajtából, Budapestnek, illetve Budapest égi másának meg is írta a szerelmes földrajzát szétszórva műveiben. A költők is igyekeztek. Ányos Pál „a budai hegyről tekintget“ kora szellemének megfelelően Rákos mezeje felé, kora érzelemvilágának megfelelően „könyves szemmel“. Virág Benedek arra figyelmeztet, hogy „A Kelenföld régisége — Tiszteletre érdemes“, Berzsenyi pedig már költői hitvallássá teszi a Budapestet ünneplő beszédet: „Igen, de minthogy minden verselő — Homér atyánktól fogva ekkorig — Falut dicsértek, engedd meg nekem, — Hogy én Budáról, s Pestről énekeljek.“ Mindez igyekezet azonban korántsem aratott olyan sikert, mint a jó öreg Gvadányi nótáriusának fővárosszemlélete. Ez a szemlélet még ma is sokakban él, olyanokban is, akik nem olvasták a Peleskei nótáriust.

A szegény budapesti ember nagy munka utáni loholásában, mely mindeddig nem hozott egyéb eredményt, mint a lehető legtöbb szaladgálás és lehető legkevesebb kereset sajátságosán budapesties párosodását, nem igen jutott el a szemlélődésig. Nem jutott el addig, hogy egy bontás előtt álló épület múltjában érdekességet keressen, hogy megszeressen egy szögletet, megcsodálja a lámpafény csillogását őszi esők idején a sűrű aszfalton s megbámuljon más ilyesmiket, amik mégis csak az élet lényeges dolgai közé tartoznak. Az ilyesmik észrevétele által hódítja az ember szűkebb lakóhelyét tágabb otthonává. A pesti embernek nem igen volt ideje erre ebben az utcai szerint hol indokolatlanul nyugodalmas, hol fölöslegesen nyugtalan városban. Itt még a nevek is nyugtalanul vándoroltak, engedelmessétek a hely térmérsékleti sugallásainak.

Vándorolt például ez a név is: Pest. Ugyanazt az utat tette meg, amit a belvárosi piaristák esti sétáikon, mikor a Gellérthegy oldalában töltött

rövid szemlélődés után az Erzsébet-hídon át visszasétálnak rendházukba. A nyelvészek szerint (Pais Dezső) ha a Szent István magyarja a mai Pestről a Gellérthegy felé nézett, mészégető kemencéket látott, vagyis megannyi „pest“-et. Innen az átkelőhelyet pesti révnek nevezték el, s a réven hamarosan átkelt maga a Pest név is, hogy szállást vegyen a balparton. Mellette keletkezett aztán a „kis Pest“, mely helyszüke miatt aztán a mai Üllői-út mentén vándorolt tovább. Az (Alt)-Ofen név pedig alighanem úgy jutott a mai lakóhelyére, mint a halászlé-vacsorára kiránduló pesti ember. Ofen ugyanis eredetileg a „pest“, vagyis kemence német fordítása s a szomszédos Pestről ragadt rá Ó-Budára, melyet a németek az Árpád-korban Ecilburgnak, Attila várának neveztek. Ez a történészek és nyelvészek magyarázata. Majdnem így adja elő a nevek vándorlását a főváros által Némethy Károly és Budó Jusztin szerkesztésében kiadott „Budapest székesfőváros várostörténeti monográfiái“ című igen ügyes, hasznos tanulmány sorozat.

A főváros vezetősége ugyanis, — s ez a mi viszonyaink között igen dicséretes dolog — nem közömbös a vezetése alatt álló város szellemi hagyományai, múltja iránt. A múltkoriban meglepődve fedeztem fel Sipócz Jenőnek néhány sorát egy 1932-ben megjelent disszertációszerű tanulmány élén. A tanulmány a főváros költészeti szerepléséről beszél s a polgármester többek között ezt írja előszavában: „A magyar költő alkotta meg elsőnek Budapest képét, de azóta is vigyázott éberem arra, hogy megmaradjon olyan, amilyenek első eszméiben álmodta... A ma Budapestjének csak egyetlen útja van halála lerovására: mint eddig, úgy ezután is, megfelelő tisztelettel figyeljen költőink buzdító és korholó szavaira; azzal a megtisztelő figyelemmel tekintszen fel rájuk, amellyel egy Széchenyi nézett Vörösmartyra, a praktikus megvalósító az eszme álmodó birtokosára.“ Megjegyzendő szavak, polgármesteri ajakról, igazságuk éppoly kétségtelen, mint ritka mivoltuk. Ugyancsak dicséretes az is, hogy a főváros szép kiállítású kötetekben gyűjti össze a Budapest múltjára vonatkozó adatokat. Az olvasó tanulságos dolgokról értesülhet belőlük. Így Kdényi B. Ottó tanulmánya (a monográfiák 10. kötetében) eddig kevésbé ismert külföldi utazók budapesti beszámolóiról ad képet. A ma embere csudálkozva láthatja, hogy Seip Kristóf, aki rengeteget utazott, mint vándorszínésztársulat igazgatója, azzal a megjegyzéssel közli magyarországi útirajzát, hogy ez ország ismeretéhez hasznosak lehetnek az ő megfigyelései is, mert hiszen erre nem igen járnak nevesebb utazók. Mit dicsér Budapesten? Nagyjából azt, amit a mai idegenforgalmi propaganda: a melegfürdőket, a kilátást a Gellérthegyről és a Várhegyről; a két város pompás éjszakai kivilágítását, s azt, amit ma már talán kevésbé dicsérne: a pesti polgár Udomosságát, s azt, amit ma lakói helyett a város fekvéséről mondana el: semmi sem áll neki rosszul. Mert ahogy vannak emberek, akiknek semmi sem áll rosszul, vannak tájak is, amelyeknek semmi sem áll rosszul. Ezért szép ma is Budapest. Anyagi dolgokban azonban éles megfigyelő lehetett a vándorszínész-igazgató, mert észrevette, hogy a luxus és az igények a viszonyokhoz képest magasak Pest-Budán. Az erőn felüli igény oly sajátja a budapesti embernek, mely az ő utazása óta eltelt másfél évszázadban — 1790-ben járt itt — éppen nem változott meg. Bizonyos Reichardt nevű szerző a pesti Dunaparton a világ egyik legszebb és legkellemesebb kávéházát találja fel 1807 körül, dicséri gyümölcseinket, a dunai fürdőt és megjegyzi: a város egyik előnye, hogy semmit, ami az életet kellemesebbé teheti, nem hanyagolnak d itt nálunk. Budapest egyik varázsa ma is ez. Reichardt szereti a magyarok figyelmességét, nem szereti társadalmi berendezkedését, dicséri a magyar bort és fölemlíti, hogy dinnyéből isszák. Baron d’Haussez a fákat

és parkokat hiányolja 1837-ben Pest-Budán. A megfigyelő nemzetiségéről az juthat eszünkbe, ami talán az ő elméjén is átvillanhatott. Mit alkothattak volna a pesti dunaparton és a hegyek peremén a tizenhetedik század francia uralkodói és kertészei! A Saint-Germain en Laye-i sétány eltörpülhetne azok mellett az allék mellett, amelyekre ez a táj lehetőséget kínált. Ha Reichardt elégedetlen a XIX. század elejének magyar társadalmával, D’Hatissez éppen ezzel elégedett, ami rámutat arra, hogy különböző politikai hiten voltak, s arra is, hogy kettejük közül Reichardt szemlélete az egészségesebb. Mindük közül azonban C. B. Elliot angol utazó járt a legjobban. Szürkültekor érkezett hajón Bécs felől, az 1830-as évek végén. Legszébb pillanatában, esti ruhájában láthatta meg a budai tájban a hegyek szürkés-kék körvonalait. A város első látásra a legkedvezőbb arcát mutatta meg neki. Második élménye már nem oly kedvező. A hajóról való kiszállás közben megismerkedik az időnek makacsul ellenálló pesti tolongás mibenlétével és formáival s aztán szorgalmas utazóként mindent végignéz, amit megnézni érdemes és illik. Elmegy Aquincumba és fürdik a melegfürdőben, meglátogatja a palotákat és megpróbálja meglátogatni a könyvtárt, sikertelenül, mert éppen ünnepnap volt. Dicséri az ökröket és a Konstantinápolyból importált tajtképpákat. Nagy kár, hogy az utazók útleírásait Kelényi B. Ottó csak ismerteti és nem idézi is helyenkint, hiszen a tartalomelmondás bármily logikus legyen is, sohasem adhat jó képet egy műről. Meglepő és a mai budapesti fül számára meghökkentő, hogy szinte mindegyik utazó Buda rovására dicséri Pestet. Hunter angol utazó „Pestet Budánál sokkal szebb városnak ítéli“ 1796-ban. Quin 1834 körül „észreveszi, hogy Pest teljesen modernül épült. Meglátja az új középületeket és dicséri a pompás magánházakat.“ Elliotnak „feltűnik a modern nagyváros, tiszta, széles, jól kövezett utcáival, kitűnően felszerelt üzleteivel, sok szép nyilvános épületével és kitűnően kiépített rakpartjával.“ Buda inkább a folyóról, vagyis messziről tetszik neki, Pestet utcáin járva is szép városnak találja. Ez az állásfoglalás meglepheti az olvasót. De — nem a mai Pestről van szó. Régebben Baumgarten, újabban Cs. Szabó László hangsúlyozta, hogy a nádori Ó-Lipótváros neoklasszikus épületeiben, a pesti Lánchídő egykori képében, egy harmonikus, nyugalmas építészetű város veszett el. Nyomait még őrzi az Akadémia mögött a Duna körüli Lipótváros néhány épülete. Ez az építkezés, mely az utazóknak kezdeti stádiumában annyira tetszett, azt ígérte, hogy Budapesten rend lesz az emberek, építők és építetők ötleteiben. Az ígéret, sajnos, nem teljesedett be. József nádor csinosító bizottságának nem akadt méltó folytatója.

A város, amely az Ó-Lipótváros számos palotájában ígérkezett, klasszikus és nyugodt vonalú lett volna, kissé katonásan puritán, inkább arányaival, mint cicomáival hódítani vágyó, modern építésznek is kedve telne benne. Az ósdi Budával szemben ez az ígérkező, tágas, nagyarányú és nemesvonalú épületekkel teli Pest nyerte el az utasok tetszését. A Budapest múltjával foglalkozó tanulmányok közül kettő is ismertet egyet-egyet a kor klasszikus épületei közül. Mindkét épület Hild József műve s mindkettő áll ma is. Az egyik, ma laktanya, a Honvéd-utcában épült az 1840-es esztendőben a Valero-selyemgyár céljaira, oszlopos, kétemeletes épület. A Városháza történeti Monográfiákban Csémyánszky Mária foglalkozik vele s a Valero család szerepével. Kutatásai során a Valero névvel először 1747-ben találkozik, mikor is egy ilyen nevű parókakészítő kéri felvételét a budai polgárok sorába. A pesti selyemgyáros család az 1800-as években spanyol nemességére hivatkozva kér nemességet és a tizenkilencedik század végén már neves „selyem és fátyolgyártók“. 1783-ban megvesznek, jóval a város utolsó házain kívül, egy két hold nagyságú szántóföldet, vagyis a Király utca

Akácfa utca, Dob utca és a hajdani Gyár utca közé eső területet. Itt kerteket, főként eperfaligeteket létesítenek selyemhernyótenyésztés végett. Ezen a telken építik fel gyárukat, minthogy azonban még messze van az iparosodás kezdete, s különösen az, hogy a fejlődő ipar a maga képére formálja az épületeket, a gyárépület olyan lesz, mint egy vidéki kastély. (Herend is ilyen.) Az U alakú palota két szárnya a királyutcai szántóföldön Versailles! mintára cour d'honneur-t zár közre s a vidékies, úrias környezetben készülnek a női és férfi ruhaanyagok, a kor ízlése szerinti emlékbroszok. Kossuth Lajos az 1842. évi műipari kiállításon így nyilatkozik a Valero testvérekről: „Képesek voltak arra, hogy a vácsi utcán végig tündöklő gazdag selyemszövetek akármely nemét tegyék eleikbe, a marcellin-tafotától kezdve egész a hímezett virágos metszett bársonyig, mindent szintoly tökélyben és színhagyatlanul állítsanak elő, mint azon lyoni és németalföldi gyárosok akármelyiké, kiktől mesterségüket tanulták. Az egykori szántóföldről a negyvenes évek közepén költözik át a gyár a lipótvárosi neoklasszikus épületbe, de nem Sokáig működik ott, a Valero-ház a szabadságharc alatt állami pénzjegynyomdával szolgált. Eszébe jut-e valakinek, miközben elmegy a honvédutcai öreg ház előtt, hogy alighanem Kossuth-bankót nyomhattak itt? Az épület a szabadságharc után kaszárnya lesz és máig az.

Hild Józsefiek, az Ulmann ház (a mai főkapitányság) építőjének egy másik 'épületével is foglalkozik a monográfiák 13. kötete: a Bálványutca és Sas-utca sarkán álló Marczibányi-palotával. Voit Pál ír róla a palota belső kiképzésére is kitérő részletes tanulmányt. A palotáról 1833-ban Patachich József pesti leírása, mint nevezetes látványosságról emlékszik meg: „AMarczibányi-palotaHild építőmester mesterműveként ismeretes ... s azt a kérdést sugallja az idegen szemlélőnek: vajjon itt épült-e ez a ház, vagy pedig Franciaországból szállították át ide?“ Ha a „Beschreibung d. k. Freistadt Pesth“ Franciaországban keresi is a Marczibányi-palota eredetét, a kor öthonkultúrája közvetlenül Bécsből jött Magyarországba. Ezt azonban a köznyelv sem ismerte el, az empire-bútort egyiptomi berendezésmód, a neoklasszikus stílust pedig „olasz stílus“ néven emlegette. Bizonyos, hogy a város dél felé vágyakozott ebben az időben s ezekkel az épületekkel mint ekkortájt Európának csaknem minden városa. A különbség az, hogy Budapesthez, hála a Dunának, a tájnak, a dombnak, az egykori szőlőhegyeknek, ez a vágy jobban illett, mint más városokhoz. Sajnos, a kíváncsiság nem maradt tartós és a következő korszakban a város egyes házaival elkezdett indiai templomok, mór paloták s keleti pagodák felé kacsingatni s a Dunát hol a Gangesszal, hol a Canal Grandeval tévesztette össze. Hogy az az empire Pest, amelyről annyi szép épület tanúskodik, mennyire jó úton volt, arról Voit Pálnak a monográfiákban megjelent egy másik tanulmánya is érdekes dolgokat mond el. 1803-ban egy győri születésű nemes ifjú, aki iskoláit Bécsben végezte, megvásárolja a király-utcai Szentlélek-gyógyszertárat, házát Polláckkal építteti fel s rendkívüli ízléssel rendezi be a patikát, mely 1813-ban nyílik meg. A kor szokása szerint az akkori úri világ kaszinójává, beszélgető helyévé válik. A nemesúrból lett pesti polgár, Gömörly Károly művészetpártolásban, mecénáskodásban szép példával jár a kialakuló város polgársága előtt, patikáját művészi bútorokkal tölti meg, a bútorokat Dunaiszky Lőrinc Aesculapiusról, Hygieiáról, a Gyógyszerészedről, a Vegyszeréről, a Beteggyógyításról, az Orvostudományról beszélő allegorikus aranyozott domborműveivel ékesítteti s épületet, berendezést, díszítést a biztos ízlésű ember érzékével hoz harmóniába. Úgy rémlik, hogy e régi pesti patikaház „vízpincéje“ és „növénypadlása“ között egy oly kiegyensúlyozott, egészséges és magyar polgári életforma környezete lehetett kialakulóban, amilyennek a hiányát ma is bántóan érezzük.

A budai tájnak két záróköve van. Az egyik a Gellért-hegy, a másik a Rózsadomb. A villákon és fákon kívül mindkettőt legendák és hiedelmek népesítik be. A Gellért-hegyet keresztény, a Rózsadombot mohamedán legenda. Dömötör Sándor a monográfiák n. kötetében megjelent tanulmányában a gellérthegyi boszorkányok nyomozására indul. Érdekes feladat. A már többnyire elszíntelenített és elhivatalnokosított budapesti utcanevek és helynevek közül van egy-kettő még, melyek mögött izgalmas és sajnos elmondatlan történetek rejtőzhetnek. Gyermekkorom óta izgat az Ördögárok baljóslatú neve. Mögötte lehet valami történet is, talán olyasmi, mint az egykori párisi Rue Denfert (d'Enfer) neve mögött. Ennek az utcának a végén tudvalevően egy Vauvert nevű egyén lakott egy düledező romkastélyban. A köznép egyszerűen Vauvert, az ördög néven becézte. Egykori szerzők szerint ebben az utcában senki sem mehetett el anélkül, hogy meg ne ütötték, vagy meg ne támadták volna. Rémitő kiáltásokat és borzasztó sikolyokat is lehetett e tájon hallani, míg végre 1257-ben a karthauziak három napon és három éjszakán át tartó ördögüzési szertartásokkal kiűzték onnan Vauvert-t, az ördögöt. Sajnálatos, hogy Budapestnek nem igen vannak ilyenfajta történetei és ha vannak is, nem igen ismerik őket. A csodálatos az, hogy a boszorkányok praktikáinak meséje éppen a vértanú sziklá-jához fűződik. A Gellért-hegy kezdetben szent hely volt, hol csodát tettek a források s csak később kezdtek harcolni szikláért és lejtőért a gonosz szellemek a jó szellemek ellen. Az azonban bizonyos, hogy a tizennyolcadik században a hegy már kárhozottá vált s a boszorkányság színhelye lett. A század végén a debreceni hatóság előtt megvádolnak két asszonyt, hogy „Szent Gellért hegyére járó, bűjös-bájos, ódó-kötő varázsló, másolóit meg-rontó, boszorkány, parázna személyek, orvos is.“ 1700-ban egy másik asz-szonyt vádolnak meg azzal, hogy „bűvös-bájos, ódó-kötő, varázsló, Szent Gellért hegyére járó, ördögökkel cimboráié, boszorkányos személy s egyszers-mind k... is.“ Némely szomszédasszonyok azzal vádaskodnak: hara-gosuk azzal dicsekedett, hogy Szent Gellért hegyére jár, ami nyilvánvalóan a boszorkányság legvalódiabb ismérve. Almási Szalai János Kassán megje-lent prédikációjában, 1794-ben ostromozza a köznépet, mert csodálatos erőt tulajdonít „a boszorkányoknak, kan ördögökről azt mondják, hogy ezek az embert megnyergelik és a Szent Gellért hegyére, vagy Ők tudják hová lovagolnak. Vörös Ilona 1741-ben azt vallja boszorkányperében, hogy Szent Gellért hegyén „táncolunk, mint a forgószél és hamar elmúlik“ s hogy „holl macskán, holl gyermekén“ ment oda. Minthogy a boszor-kányok bárhol éltek is, mindenütt „Gellért-hegyre“ jártak, ott kötöttek szövetséget az ördöggel; valószínű, hogy a Gellért-hegy, hála a boszorkány-hitnek, helyéről elmozdulva, mindenütt feltűnt, mint a boszorkányok gyü-lekezőhelye. Míg így a boszorkánybabona révén rengeteg képzelt Gellért-hegy emelkedett az országban, a Rózsadombon kivirult a legenda. Mert itt vetette meg a lábát egy török szentember, aki valószínűleg nem is élt soha. Fekete Lajos „Mohamedán vallási és szellemi élet a törökkori Budán“ című tanulmányában ugyancsak kíméletlenül bánik el a szegény Gül Babával. A Gül Baba-telke, írja, valójában csak a legnagyobb budai dervis-ház volt s a Mehrned pasa által bizonyos Gül Baba nevű dervis sírja fölé emelt türbét az idő avatta zarándokhelyé. „Egyesek — török zarándokok — hódoló és köszönő szavakat véstek a türbe falára, a sokat idézett török utazó, Evlia Cselebi, egymaga három verssel fejezte ki mélységes tiszteletét a szentéletű ember irányában, aki fejénél a bektasiak fényes fővegével, virágok között alussza örök álmát.“ És 120 év távolából — ennyi választotta el Gül Baba állítólagos élete korától — már sokat tudott róla beszélni. Elmondta, hogy Gül Baba a próféta családjából származott, hogy szigorú

lelkiéletet élő ember volt, hogy maga Szulejmán szultán is sokra becsülte és holta után testét tiszteletadásul egy darabon maga vitte a sírja felé, sőt, Budavárát és a magyar tartományt a török birodalomhoz csatolva, Gül Baba oltalmába ajánlotta, Gül Babát Buda védszentjévé tette. Ezzel szemben az 1541-ben valóban Budán járt török történetíró, Dzsélálzáde, Gül babának nevét nem említi. Fekete Lajos valószínűnek tartja, hogy a Gül Baba név sem valódi rózsákról veszi eredetét, hanem arról a házfőnöki sapka búbján viselt rózsasformájú bojtról, amelyet szintén gül-nek hívnak s feltételezi, hogy a „Gül Baba név később átment a tekke mindenkori fejének jelölésére.“ Hogy az igazság alighanem a tudós tanulmányíró oldalán van, az valószínű, de az is biztos, hogy a városoknak a legendák gyakran többet használnak, mint a tárgyi igazságok. Érdemes lenne egyszer tetszetős formában összegyűjteni a Budapest helyneveihez, utcáihoz, a környező vidékekhez fűződő mondákat és különös történeteket, pletykákat és hiedelmeket s kiadni úgy, hogy a nagyközönség is hozzájuk férhessen. Aki tudja, hogy például Párizs egyéniségének kialakításában mennyit használtak a csacska mesék és különös történetek, nem tartaná megvetendő ajándéknak az ilyen munkát Budapestről sem. A genius loci nem csupán hiteles múlttal táplálkozik.

A város lakóinak jelleméről és szokásairól aránylag kevés írás beszél a „Tanulmányok Budapest múltjából“ köteteinek alapos adatgyűjtései közül. A legjellemzőbb dolgokat a régi Buda és Pest lakóinak kedélyéről és érzelmvilágáról még József nádor és Pavlovna Alexandra 1800 évi ünneplésének krónikája (Sebestyén Ede) világítja meg s erről szólnak általában a színházakkal, hangversenyekkel foglalkozó tanulmányok. A tanulmányosorozat maga rendkívül értékes és hasznos munka, legfeljebb azt fájlatjuk, hogy tudományos íróink ott se törekszenek érdekességre, ahol témájuk ezt megengedné, sőt kívánná is. A főváros igen dicsérendően teljesíti kötelességét azzal, hogy ezeket az adatgyűjtő, forrásokat feltáró, rendszerező tanulmányokat ilyen szép formában kiadja. A kezembe került négy kötet gazdag anyagából persze csak szeszélyesen és minden válogató értékelés nélkül ismertettem néhány tanulmányt, inkább a nagyközönség érdeklődésére, mint a művek értékelésére gondolva. Ez utóbbihoz különben is polihisztornak kellene lenni. Végezetül nem tudok ellenállni a csábitásnak, hogy ne írjam ide a Fekete Lajos által közölt 1547. évi pesti összeírás névjegyzékének néhány passzusát. A Szent Péter-utcában (mahalle Sen Petre úca) ezidőben ilyen nevű emberek laktak: Tót Miklós, Bogdán Ferenc, Kis János, Mártó András, Bakonyi Albert, Borígető Ferenc, Ács Pál, Deli Éliás, Deli Ambrus, Koval Mihály, Taligás Ferenc, Linár Balázs, Nyirő Petre, Keleviz Petre, Horvát Lukács, Borígető Lőrinc, Taligás Ambrus, Rác Borbás, Szabó János, Váli Gergely — A Hatvani-utcában pedig: Taligás András, Asztaljártó Benedek, Szakmári Ferenc, Pasztós Lőrinc... Nem tudok betelni e csakugyan magyarul beszélő nevek édességével. S ez még akkor így van Budán is, Óbudán is — 1547-ben. Kétszáz évvel később az óbudai polgárok között a derék esküdteket Küh-dreibereknek, Peckhleknak, Taflingereknek hívják, s kétségkívül mindnyájan kitűnően látják el hivatalukat. Mindamelllett szomorkás dolog arra gondolni, hogy a négyszáz év utáni névjegyzékek felsorolása is csak arról győzne meg: még mindig nem tudtunk ez ypszilonok nélkül is annyira magyarul beszélő nevek poéziséhez visszajutni. Úgy érzem, Budapest egyik legfontosabb problémáját ez a négyszázéves névjegyzék rejti, mint magot a héj.

SZABÓ ZOLTÁN